

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Штаєр Оксана Михайлівна

УДК 336.71:[005.915:005.934](043.3)

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ
БАНКУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Губарєва Ірина Олегівна,
Харківський національний економічний університет,
доцент кафедри банківської справи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Коваленко Вікторія Володимирівна,
Одеський національний економічний університет,
професор кафедри банківської справи;

кандидат економічних наук, доцент
Яременко Світлана Миколаївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана»,
доцент кафедри менеджменту банківської діяльності.

Захист відбудеться «04» квітня 2013 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр К 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розісланий «01» березня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Мартиненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Зростаюча відкритість національної економіки та посилення інтеграційних і глобалізаційних процесів потенційно підвищують імовірність виникнення кризових ситуацій, пов'язаних зі збільшенням ризиків як на рівні економіки в цілому, так і в окремих її секторах, зокрема в банківському. Банки, як і інші суб'єкти національної економіки, вимушені здійснювати свою діяльність в умовах непередбачуваності, невизначеності, загроз і небезпек. Крім того, на розвиток банківської діяльності здійснюють вплив і такі фактори, як: нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, недосконалість законодавства, низький рівень довіри населення до банків, зростаючі показники злочинності в банківській сфері, недобросовісна конкуренція, певна непрофесійність діяльності працівників банків та ін. Усе це загострює проблему забезпечення безпеки банків, оскільки вона є складовою національної безпеки України.

Актуальність теми дослідження підтверджується нормативними актами. Так, до Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері включено питання безпеки в банківській сфері, Законом «Про основи національної безпеки України» визначено, що однією зі складових національної безпеки є захищеність ринку фінансових та банківських послуг, а основними напрямками державної політики в економіці – оздоровлення фінансово-кредитної сфери, припинення відпливу капіталів за кордон, зменшення позабанківського обігу грошової маси, захист інтересів вкладників фінансового ринку, який також регулюється Стратегією реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг. Такого ж напрямку дотримано у новій редакції Стратегії національної безпеки України.

Управління безпекою банку має здійснюватися на основі розробки відповідної наукової теорії, стратегії, тактики та політики, застосування засобів, способів і методів її забезпечення.

Механізм управління безпекою ґрунтується на об'єктивних закономірностях розвитку фінансових відносин, визначати мету й завдання всієї системи забезпечення безпеки, орієнтуватися на розробку та послідовне здійснення заходів щодо усталення й розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин, а підвищення ефективності механізму управління безпекою банку має здійснюватися шляхом формування відповідної стратегії.

За таких умов існує об'єктивна необхідність пошуку управлінських інструментів до формування системи заходів, спрямованих на постійне забезпечення безпеки банку, що можливо лише за умови оперативного коригування його стратегії. Це, у свою чергу, дозволить не тільки своєчасно оцінити рівень безпеки, а й сформулювати комплекс превентивних заходів.

Теоретичні та методичні підходи і пропозиції до вирішення основних проблем управління безпекою знайшли своє відображення в роботах вітчизняних науковців О. І. Барановського, А. О. Єпіфанова, М. О. Кизима, В. В. Коваленко, Г. В. Козаченко, Т. С. Клебанової, Н. В. Куркіна, О. М. Ляшенка, В. І. Мунтіяна, В. С. Пономаренка, В. В. Похилюка, Н. Б. Тумар, Л. Г. Шемаєвої та ін., а також зарубіжних О. М. Груніна, А. В. Ізмалкова, Е. А. Олейникової, В. К. Сенчагова,

С. В. Раєвскієва, Л. Д. Шарого, В. В. Шликова, Л. Гурвича, Э. Мэскина, Р. Майерсона, М. Л. Гарсія, Д. Гиларда, Т. Гиларда, Дж. Клейна та ін.

Узагальнення праць науковців та практиків дозволяє дійти висновку, що вони присвячені здебільшого організаційним, технічним і правовим аспектам безпеки. Звертає на себе увагу те, що проблема забезпечення банківської безпеки залишається розглянутою недостатньо повно теоретично й не завжди є ефективною на практиці, а тому вимагає подальшого дослідження.

На теперішній час вимагають подальшого розвитку методичні підходи до формування механізму управління безпекою банку, системи показників оцінки результативності управління та методи впливу на підвищення рівня безпеки банку й формування її стратегії.

Зазначене зумовило необхідність логічного переосмислення досягнутих сучасною наукою результатів, дослідження методів оцінки рівня безпеки банку, процедур їх практичного застосування та розроблення управлінських рішень з урахуванням змін у ринковому середовищі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні результати, теоретичні положення та висновки проведеного дослідження були використані при виконанні науково-дослідних робіт, здійснених у Харківському національному економічному університеті за темами: «Формування системи ризик-менеджменту банку на етапі глобалізації фінансових відносин» (номер державної реєстрації 0108U010230), до звіту НДР включено пропозиції автора щодо визначення інтегрального показника безпеки та удосконалення методики оцінки ризику ліквідності банку. Автором доведено, що впровадження в діяльність науково обґрунтованого методичного підходу оцінки рівня безпеки банку дозволить ефективно управляти його діяльністю, а також забезпечить дотримання всіх вимог до підтримки необхідного рівня безпеки; «Забезпечення фінансової стабільності економічних агентів на етапі структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0109U005002), до звіту НДР включено наукові розробки автора з удосконалення механізму управління банківською безпекою. Автором доведено, що впровадження у діяльність науково обґрунтованого механізму управління банківською безпекою в умовах невизначеності надасть можливість підвищити ефективність банківської діяльності.

Мета і задачі дисертаційного дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні та подальшому розробленні науково-теоретичних положень та методичних підходів щодо удосконалення механізму управління безпекою банку.

Для досягнення мети в роботі було поставлено і вирішено такі завдання:

уточнити сутність змісту понятійно-категоріального апарату безпеки банку;

визначити економічний зміст механізму управління безпекою банку та обґрунтувати пропозиції з його удосконалення;

розробити та обґрунтувати теоретико-методичне забезпечення реалізації механізму управління безпекою банку;

розробити інформаційно-аналітичне забезпечення визначення пріоритетності загроз безпеці банку;

здійснити діагностику й визначити стан безпеки банків та розробити методичний підхід до оцінювання результативності управління безпекою банків;

розробити методичні підходи для оцінки складових безпеки банку.

Об'єктом дослідження є процес управління безпекою банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення механізму управління безпекою банку.

Методи дослідження. Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять фундаментальні монографічні роботи та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів з обраної теми дослідження та прикладні розробки і рекомендації, що містяться у періодичних фінансово-економічних виданнях, галузевих інформаційно-аналітичних бюлетенях, матеріалах Національного банку України.

У дисертаційній роботі при дослідженні механізму управління безпекою банку було застосовано такі загальнонаукові та спеціальні методи: теоретичне узагальнення, порівняльний, функціональний, системний аналіз – для розкриття змісту і сутності понятійно-категоріального апарату, основних складових безпеки банку та механізму її управління; порівняльний аналіз, економіко-статистичні та економіко-математичні методи, такі як таксономія, кластерний аналіз, побудова динамічного індикатора – для оцінки стану безпеки банку; метод аналізу ієрархій – для вибору пріоритетності загроз; методи таксономії, коефіцієнтний аналіз, методи побудови інтегральних показників – для вдосконалення оцінювання результативності управління безпекою банку та її основних складових; закон Фібоначчі – для визначення меж рівнів безпеки банку; системний підхід – для розроблення заходів усунення та нейтралізації загроз безпеці банку; формалізації, аналізу та синтезу – для вдосконалення методичного підходу щодо вибору стратегії управління безпекою банку; графічний – для візуалізації результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні дані Державного комітету статистики України, Національного банку України, фінансова звітність банків, інформація мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні і розробленні теоретичного та науково-методичного забезпечення механізму управління безпекою банку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у таких положеннях:
удосконалено:

механізм управління безпекою банку та процес його реалізації на основі додаткового запровадження оцінки стану безпеки банку та результативності управління, а також побудови моделі оцінки пріоритетності загроз для врахування їх впливу на рівень безпеки банку;

методичний підхід до оцінювання результативності управління безпекою банку, який, на відміну від інших, базується на оцінках запропонованих складових безпеки та поєднує методи таксономічного аналізу, побудови динамічного індикатора, експертної оцінки та коефіцієнтного аналізу для визначення їх стану, що підвищує обґрунтованість управлінських рішень з вибору стратегій управління безпекою банку;

дістали подальшого розвитку:

науко-теоретичне трактування понятійно-категоріального апарату, який застосовується у сфері безпеки банку, шляхом уточнення змісту понять «безпека

банку», «економічна безпека банку» та «фінансова безпека банку», які, на відміну від існуючих, розглядаються як взаємопов'язані інтегровані категорії щодо захисту, здатності своєчасно реагувати на зміни, конкурентних переваг, стабільності й розвитку, врахування яких поглиблює зміст механізму управління безпекою банку та його основних елементів;

теоретико-методичне забезпечення реалізації механізму управління безпекою банку, що, на відміну від існуючих, базується на впровадженні функціонального підрозділу, діяльність якого спрямована на управління безпекою банку з використанням запропонованих стратегій його діяльності;

інформаційно-аналітичне забезпечення визначення пріоритетності загроз безпеці банку, які, на відміну від інших, класифіковані за складовими безпеки, що дає змогу врахувати їх при визначенні як рівня складових безпеки банку і результативності її управління, так і при прийнятті управлінських рішень та виборі стратегії управління безпекою банку;

методичні підходи до оцінки стану складових безпеки банку, до яких, на відміну від інших, було запропоновано додатково включати силову, нормативно-правову, ринкову та інтерфейсну складові, разом із фінансовою, інформаційною, інтелектуально-кадровою та техніко-технологічною складовими, що дозволяє підвищити адекватність результатів оцінювання результативності управління безпекою банку; за кожною складовою обґрунтовано часткові та інтегральні показники, що характеризує фінансово-економічну сутність певного аспекту безпеки банку.

Практичне значення отриманих результатів. Основні висновки і пропозиції, які містяться у дисертації, мають важливе практичне значення й розширюють та поглиблюють методичну базу управління безпекою банку.

Зокрема, ВАТ «Мегабанк» (м. Харків) (довідка про впровадження № 64-15631 від 30.12.2008 р.) було впроваджено у діяльність методичні рекомендації з визначення інтегрального показника безпеки банку та динамічного індикатора оцінки ризику ліквідності; ТОВ «Каліта-Фінанс» (м. Харків) (довідка про впровадження №08 від 30.09.2009 р.) - рекомендації з удосконалення механізму управління безпекою банку та оцінки її рівня; АТ Банк «Меркурій» (м. Харків) (довідка про впровадження № 5270/01 від 03.10.2011 р.) було використано в практичній діяльності методичні рекомендації з формування механізму управління та розробки стратегії управління безпекою банку та оцінки її рівня за кожною складовою; ПАТ «Укрсоцбанк» (м. Харків) (довідка про впровадження №401.7-39/67-12298 від 21.10.2011 р.) застосовує рекомендації з формування механізму управління та розробки стратегії управління безпекою банку та оцінки її рівня за кожною складовою.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, які виносяться на захист, отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження є одноосібно виконаною науковою працею, де автором досліджено особливості формування механізму управління безпекою банку, науково обґрунтовано і розроблено теоретичні положення і методичні підходи до його вдосконалення.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені

в дисертації, доповідалися та обговорювалися на таких науково-практичних конференціях: Першій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми фінансового моніторингу» (м. Харків, грудень 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Управління фінансами в умовах вступу в СОТ» (м. Харків, жовтень 2009 р.); XII Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Проблеми и перспективы становления финансовой системы Украины» (м. Севастополь, жовтень 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Антикризові аспекти регулювання економіки» (Харків, грудень 2010 р.); V науково-практичній конференції «Наукове забезпечення процесів реформування соціально-економічних відносин в умовах глобалізації» (Ялта, квітень 2011 р.); V міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційна та економічна безпека (INFECO-2012)» (Харків, квітень 2012).

Наукові публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 8,76 ум. друк. арк., з яких належить особисто автору 7,64 ум. друк. арк., у тому числі 1 розділ монографії у співавторстві, 9 статей опубліковано у фахових виданнях (з них 5 у співавторстві), 5 тез доповідей у збірниках матеріалів конференції.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані тільки ті положення, які отримані особисто дисертантом.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 305 сторінок і містить 29 рисунків (з яких 1 займає повну сторінку), 33 таблиці (з яких 4 займають 4 повних сторінки), список використаних джерел із 363 найменувань на 32 сторінках, 28 додатків на 107 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 161 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету та задачі дослідження, розкрито об'єкт, предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичне значення, визначено особистий внесок здобувача, наведено результати апробації дослідження, повноту викладених результатів в опублікованих працях, структуру роботи.

У першому розділі дисертації «**Теоретичні основи удосконалення механізму управління безпекою банку**» узагальнено існуючі підходи вітчизняних та зарубіжних учених щодо визначення понятійно-категоріального апарату безпеки банку й основних її складових та здійснено його уточнення. Визначено зміст та пропозиції з удосконалення механізму управління безпекою банку. Обґрунтовано теоретико-методичне забезпечення реалізації механізму управління безпекою банку.

Проведено комплексний аналіз понятійно-категоріального апарату безпеки банку, за результатами якого уточнено трактування понять «безпека банку», «економічна безпека банку» та «фінансова безпека банку»:

безпека банку – це стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація та захист інтересів та цілей банку при відсутності загроз і небезпек;

фінансова безпека банку – це стан ефективного використання ресурсів банку, який відображається в найкращих показниках прибутковості та рентабельності, якості управління та достатності капіталу для досягнення максимально можливої

платоспроможності, стійкості, ліквідності банку та захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз;

економічна безпека банку – це інтегральна категорія, яка визначається як стан, за якого при найбільш ефективному використанні матеріальних, інтелектуальних та фінансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист фінансового та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих факторів, а також здатність миттєво реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку банківських послуг, зумовлену відповідністю потенціалу й організаційної структури банку його стратегічним цілям і завданням.

У роботі розглянуто основні компоненти безпеки банку, такі як об'єкт, суб'єкт, принципи, цілі, забезпечення, функції управління, методи управління, складові безпеки банку, система показників оцінки стану безпеки банку та результативності управління, загрози та заходи, стратегія безпеки.

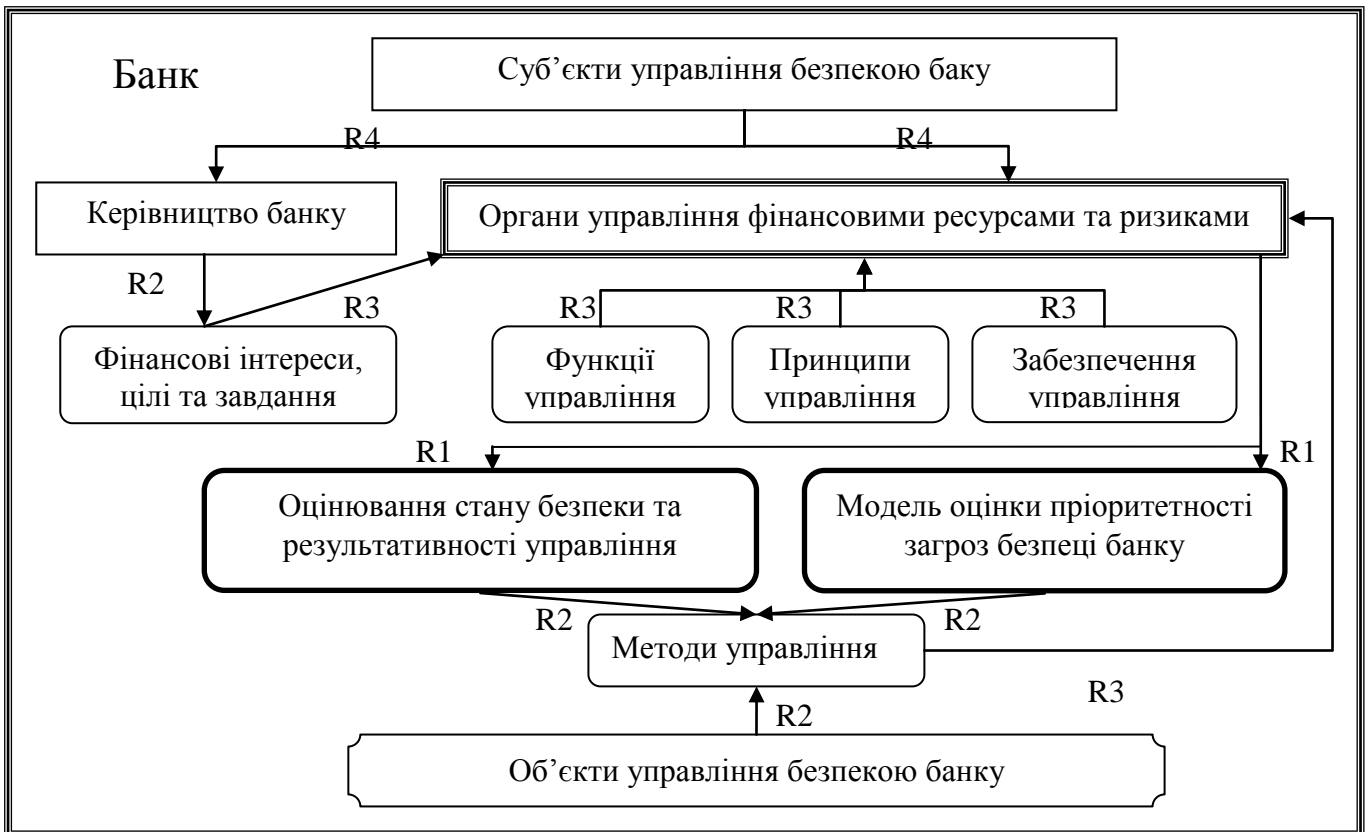
За результатами аналізу наукових робіт провідних вчених визначено вісім складових безпеки банку, до яких було віднесено: фінансову, інформаційну, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, силову, нормативно-правову, ринкову, інтерфейсну. Запропонований підхід дозволив сформулювати теоретичну основу для оцінювання результативності управління безпекою банку та врахувати всі складові ефективної його діяльності. У роботі доведено, що широкий спектр цілей та складових безпеки банку вимагає формування комплексної системи заходів. Тому для чіткого розуміння їх спрямованості та забезпечення взаємозв'язку сформовано сукупність заходів за складовими безпеки банку.

Уточнено поняття механізму управління безпекою банку з урахуванням об'єктів та суб'єктів управління, фінансових інтересів, цілей та завдань управління, функцій, принципів, забезпечення та методів управління, додатково обґрунтовано складові щодо моделі оцінки пріоритетності загроз та оцінювання стану безпеки та результативності її управління (рис. 1).

При розробленні удосконалень механізму управління безпекою банку в роботі було обґрунтовано теоретико-методичне забезпечення його реалізації на основі формування стратегії управління безпекою банку, цілісна система якої повинна включати такі етапи: формування системи інтересів банку, стратегічний аналіз рівня його безпеки, формування стратегії управління, розробка варіантів стратегій управління та оцінка стратегічних альтернатив, формування комплексу заходів забезпечення безпеки банку, його реалізація, корегування та оцінка ефективності.

Для підвищення ефективності формування стратегії управління безпекою банку в роботі було запропоновано створити функціональний підрозділ (стратегічну групу) з використанням пропозицій щодо підбору складу групи з урахуванням необхідних компетенцій та відбору сторонніх консультантів, які займатимуться питаннями стратегічного управління.

За результатами проведених досліджень визначено загальну процедуру управління безпекою банку та обґрунтовано види стратегій її управління: активного захисту, пасивного захисту, внутрішнього зростання та адекватної відповіді – що дозволило визначити основні напрямки розвитку діяльності банків України.



Позначення:

□ – економічна система

▭ – процес

□ – економічні суб'єкти

□ – ресурси і предмети інтересу економічних суб'єктів

□ – керуючі змінні

R1 – відношення «система-процес»

R2 – відношення залежності «фактор-відгук»

R3 – відношення «ресурс-суб'єкт споживання»

R4 – відношення «ціле-частина»

Рис. 1. Принципова схема механізму управління безпекою банку

У другому розділі дисертації «Аналіз механізму управління безпекою банків» здійснено діагностику стану та результатів управління безпекою банків України.

У результаті проведеного аналізу форм і методів оцінки безпеки банку визначено, що суттєвою проблемою є відсутність методичних підходів, які б урахували всі складові безпеки банку.

Для визначення загроз і проблем забезпечення безпеки банківської системи запропоновано використовувати чотири основні групи показників безпеки банку, до яких було віднесено: ліквідність, достатність капіталу, ефективність управління, ділову активність. За запропонованими групами показників здійснено діагностику результатів діяльності та стану безпеки банків України, що дозволило визначити основні проблеми та пріоритетність їх вирішення: за ліквідністю банків – недостатність високоліквідних активів; за діловою активністю – низька інвестиційна активність; за достатністю капіталу – недостатній рівень капіталу банків та його захищеність; за ефективністю управління – загальний рівень рентабельності,

прибутковість капіталу, прибутковість активів, рентабельність доходних активів.

Використовуючи існуючі методики оцінки, проаналізовано стан безпеки банків України за допомогою методів таксономії, кластерного аналізу та розрахунку динамічного індикатора за показниками ліквідності, достатності капіталу, ефективності управління та ділової активності.

У результаті проведеного аналізу за допомогою метода таксономії розраховано узагальнюючі оцінки стану безпеки банків України, які використано для об'єднання банків у споріднені групи. Мета даного угруповання полягає в одержанні груп однорідних банків та визначенні банків-репрезентантів для аналізу їх діяльності, оскільки однорідним групам банків притаманні близькі за змістом закономірності розвитку.

З використанням кластерного аналізу визначено, що найбільш доцільно розподілити сукупність банків України на 3 кластера. До першого кластера увійшли 23 банки, для яких характерними є високі показники ліквідності та достатності капіталу, середні – значення ділової активності й низькі – ефективності управління; до другого – 114 банків, що відрізняються середніми значеннями ліквідності й ефективності управління та низькими показниками ділової активності й достатності капіталу; до третього – 34 банки, яким притаманні високі значення показників ділової активності та ефективності управління й невисокі значення ліквідності та достатності капіталу.

У процесі дослідження банків України було проаналізовано динаміку безпеки банків-репрезентантів за кожним кластером, за результатами якого виявлено, що всі банки приділяли не достатньо уваги ефективному управлінню своєю діяльністю та безпекою, про що свідчать значення таксономічних показників, які здебільшого не перевищують значення 0,5 за всіма аналізованими показниками (табл. 1).

Таблиця 1

Інтегральний показник безпеки банків та темпи його зміни

Банк	Інтегральний показник безпеки банків за роками							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Банк-репрезентант 1 кластера	0,219	0,282	0,327	0,267	0,294	0,070	0,251	0,198
Банк-репрезентант 2 кластера	0,425	0,346	0,296	0,266	0,211	0,259	0,204	0,138
Банк-репрезентант 3 кластера	0,236	0,449	0,361	0,725	0,664	0,676	0,568	0,443
Банк	Темпи зміни інтегрального показника безпеки банків за роками, %							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	За 8 років
Банк-репрезентант 1 кластера	28,70	15,86	-18,22	10,12	-76,28	259,4	-21,01	-9,55
Банк-репрезентант 2 кластера	-18,50	-14,68	-9,97	-20,86	22,79	-20,94	-32,61	-67,59
Банк-репрезентант 3 кластера	90,07	-19,44	100,7	-8,44	1,85	-16,01	-21,98	87,81

Для уточнення результатів аналізу було побудовано динамічний індикатор безпеки банків, результати якого дозволили зробити висновок про підтвердження попередньої оцінки за допомогою таксономічного показника.

Таким чином, результати аналізу свідчать про низький рівень безпеки банків України, який при реалізації основних загроз, що на неї впливають, можуть втратити свої ринкові позиції і власне безпеку. Результати розрахунку динамічного індикатора наведено в табл. 2.

Значення динамічного індикатора безпеки банків за 2005 – 2011 роки

Банк	Динамічний індикатор безпеки банків за роками						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Банк-репрезентант 1 кластера	-0,317	0,101	-0,135	-0,0115	-0,514	0,122	-0,148
Банк-репрезентант 2 кластера	-0,47	0,24	-0,304	-0,095	-0,243	-0,317	-0,101
Банк-репрезентант 3 кластера	-0,321	0,405	0,182	-0,361	-0,311	-0,014	-0,027

Проведений аналіз безпеки банків України в цілому, сформованих кластерів та їх банків-репрезентантів дозволяє зробити висновок про негативні тенденції дотримання банками України необхідного рівня безпеки.

Виходячи з наведеного, можна стверджувати, що діяльність банків є досить ризикованою, оскільки на неї весь час впливають як зовнішні, так і внутрішні загрози. Реалізація кожної з них може завдати банкам суттєвих збитків, втрат та зниження рівня безпеки. За таких умов банки повинні постійно відстежувати наявність усіх потенційних та реальних загроз, можливість їх реалізації і вживати дієвих заходів щодо їх протидії та нейтралізації усіх можливих наслідків.

У третьому розділі дисертації «**Удосконалення методичного забезпечення механізму управління безпекою банку**» розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення визначення пріоритетності загроз безпеці банку, розроблено методичний підхід до оцінювання результативності управління безпекою банку та методичні підходи до оцінки складових безпеки банку.

Для ефективного аналізу стану безпеки банку необхідно визначити основні загрози його діяльності, тому в дисертації розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення визначення пріоритетності загроз безпеці банку.

Систему загроз безпеці банку визначено за походженням посягань та окремо за кожною складовою, що дозволить підвищити ефективність їх аналізу й формування заходів забезпечення безпеки банку. З використанням методу аналізу ієрархії у роботі проведено експертну оцінку пріоритетності загроз безпеці банку за шкалою відносної важливості. В експертному оцінюванні брали участь 12 експертів – співробітників банків України, що займають посади не нижче керуючого відділом. За результатами оцінки пріоритетності загроз безпеці банку визначено сукупність загроз за кожною складовою безпеки та обґрунтовано рекомендації щодо заходів їх захисту та нейтралізації. Пріоритетність загроз за складовими безпеки банку наведено в табл. 3, у відповідності з якою найбільша кількість загроз притаманна фінансовій безпеці.

Обґрунтовано необхідність формування методичного підходу до оцінювання безпеки банку і результативності її управління, оскільки вона оцінюється значною кількістю показників, сформовано основні необхідні вимоги до їх формування:

наявність чітких фіксованих меж вимірювання;

зіставність різночасових оцінок рівня безпеки одного банку, а також банківської системи в цілому;

простота й доступність методики розрахунку, яка базується на наявних облікових даних, її універсальність.

Пріоритетність загроз за складовими безпеки банку

Складова економічної безпеки банку	Пріоритетні загрози
Фінансова	- недостатність інвестиційних коштів; - неповернення кредитних ресурсів; - збільшення кредитних та інших фінансових ризиків та відсутність стабільності у сфері фінансової політики; - завищений рівень ризикових активів; - низький рівень капіталізації банку;
Інтелектуально-кадрова	- прийняття неефективних управлінських рішень;
Інформаційна	- наявність каналів витоку інформації;
Техніко-технологічна	- помилки в стратегічному плануванні й прогнозуванні;
Силова	- неефективна організація зберігання фінансових, матеріальних та інформаційних цінностей; - неефективне формування служби безпеки банку;
Нормативно-правова	- відкликання ліцензії на здійснення банківської діяльності або зміна умов ліцензування;
Ринкова	- неможливість одержання доступу до зовнішніх фінансових ресурсів;
Інтерфейсна	- відсутність довіри інвесторів, населення й юридичних осіб до банків.

Узагальнено основні методичні підходи до оцінки стану безпеки як підприємства, так і банку зокрема, що дозволило розробити й обґрунтувати удосконалений методичний підхід, головною перевагою якого є гнучкість при виборі складових безпеки та показників за кожною складовою, що дозволить кожному банку самостійно формувати сукупність показників, враховуючи особливості своєї роботи.

Зважаючи на те, що кожна складова безпеки банку має різний ступінь вагомості, було визначено їх ваги за експертним методом: коефіцієнт конкордації склав 0,96, що є задовільним значенням, а коефіцієнт Пірсона становив 55,811, що перевищує табличне значення і свідчить про вагомість коефіцієнта конкордації.

Результативність управління безпекою банку розраховано за формулою (1).

$$S_{\text{ББ}} = 0,22S_1 + 0,19S_2 + 0,16S_3 + 0,14S_4 + 0,12S_5 + 0,08S_6 + 0,03S_7 + 0,05S_8, \quad (1)$$

де S_1 – інтегральний показник фінансової складової безпеки банку;
 S_2 – інтегральний показник інформаційної складової безпеки банку;
 S_3 – інтегральний показник техніко-технологічної складової безпеки банку;
 S_4 – інтегральний показник інтелектуально-кадрової складової безпеки банку;
 S_5 – інтегральний показник силової складової безпеки банку;
 S_6 – інтегральний показник політико-правової складової безпеки банку;
 S_7 – інтегральний показник ринкової складової безпеки банку;
 S_8 – інтегральний показник інтерфейсної складової безпеки банку.

Таким чином, максимальна кількісна оцінка результативності управління безпекою банку може дорівнювати 1, оскільки інтегральні показники за кожною складовою знаходяться в межах від 0 до 1.

Враховуючи можливість коливання показника результативності від 0 до 1,

сформовано шкалу рівнів безпеки банку і результативності її управління та визначено їх характеристики на основі закону Фібоначчі:

$0 < S_{\text{ББ}} \leq 0,382$ – низький рівень безпеки – банк знаходиться на межі безпеки, оскільки при незначному зниженні прибутку здатний її втратити, але може виконувати свої функції в поточному періоді;

$0,382 < S_{\text{ББ}} \leq 0,618$ – середній рівень безпеки – рівень безпеки дозволяє банку не лише виконувати свої функції в поточному періоді та в середньочасовій перспективі (2 – 4 роки), але й започаткувати формування конкурентних переваг;

$0,618 < S_{\text{ББ}} \leq 1$ – високий рівень безпеки – рівень безпеки забезпечується високою ефективністю функціонування банку з урахуванням практично всіх вимог ринку, що дозволяє банку мати значні стратегічні конкурентні переваги.

Практичне використання запропонованих меж рівня безпеки дозволить банкам розробляти управлінські рішення з визначення заходів механізму управління безпекою банків.

Розроблено методичні підходи до оцінки стану безпеки кожної складової, що полягає у визначенні їх інтегральних оцінок на основі сукупності часткових показників, які повно характеризують кожну з них.

Для розрахунку інтегрального показника фінансової складової безпеки банку запропоновано використовувати формулу (2):

$$S = \sum_{i=1}^R \frac{1}{R \times N_i} \times K_i, \quad 2)$$

де S – інтегральний показник фінансової складової безпеки банку;
 R – кількість часткових показників, що використовуються для оцінки;
 N_i – нормативний рівень i -го часткового показника;
 K_i – значення i -го часткового показника.

Як часткові показники фінансової складової безпеки банку запропоновано використовувати такі чотири групи показників:

основні показники оцінки достатності капіталу: норматив адекватності регулятивного капіталу, норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт захищеності власного капіталу, мультиплікатор капіталу;

основні показники оцінки ліквідності: коефіцієнт миттєвої ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності, коефіцієнт генеральної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих, коефіцієнт співвідношення виданих кредитів до залучених депозитів;

основні показники оцінки ділової активності: коефіцієнт активності залучених позикових і залучених коштів, коефіцієнт активності використання залучених коштів до доходних активів, коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель, коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт загальної інвестиційної активності;

основні показники оцінки ефективності управління: чиста процентна маржа, чистий спред, прибутковість активів, прибутковість капіталу, мертва точка

прибутковості банку.

Для розрахунку інтегрального показника інформаційної складової безпеки банку запропоновано використовувати формулу (3):

$$S = \prod_{i=1}^n K_i \quad 3)$$

де S – інтегральний показник інформаційної складової;

K_i – значення часткового показника;

n – кількість показників.

Як часткові показники інформаційної складової безпеки банку пропонується використовувати:

коефіцієнт повноти сукупної інформації;

коефіцієнт точності сукупної інформації;

коефіцієнт інформованості, який може розраховуватись як коефіцієнт внутрішньої та зовнішньої інформованості;

коефіцієнт достовірності інформації.

Оскільки одиниці виміру показників інтелектуально-кадрової, силової, техніко-технологічної та нормативно-правової складових безпеки банку відрізняються, їх інтегральні показники доцільно визначати за допомогою методів математичної статистики, а саме таксономії.

Частковими показниками стану техніко-технологічної складової безпеки банку визначено:

рівень технологічного потенціалу;

рівень технологічної автономії;

рівень технічної прогресивності;

рівень технологічної прогресивності.

Інтелектуально-кадрову складову безпеки банку запропоновано розраховувати за допомогою часткових показників:

коефіцієнту кваліфікації працівників банку;

питомої ваги співробітників з науковим ступенем у загальній кількості працівників, що виконують основні функції банку;

коефіцієнту плинності кадрів;

продуктивності праці середньорічного працівника;

рівня інтелектуального прогресу.

Проведений теоретичний аналіз та узагальнення наукових робіт дозволили запропонувати розраховувати силову складову безпеки банку за такими показниками:

частка витрат на охорону банку в загальній структурі адміністративних витрат;

рівень прогресивності технічного устаткування охорони банку;

коефіцієнт кваліфікації служби безпеки банку;

коефіцієнт плинності кадрів.

Визначити рівень нормативно-правової складової запропоновано за допомогою таких показників:

коефіцієнту юридичного захисту;

частки виграних судових справ у загальній кількості юридичних справ, що розглядалися;

частка витрат на юридичне забезпечення діяльності банку в загальній структурі його адміністративних витрат.

Оцінку стану ринкової складової запропоновано здійснювати за допомогою експертного аналізу, де експертами мають виступати провідні менеджери, аналітики і керівництво банку. Частковими показниками оцінки ринкової складової безпеки банку визначено:

ступінь виконання стратегічних, тактичних та оперативних планів, відповідність цілей банку вимогам ринку, швидкість реагування банку на зміну зовнішнього середовища, реалізація власних конкурентних переваг та ін. Показники для оцінки можуть бути визначені самостійно кожним банком.

Визначення інтегрального показника інтерфейсної складової безпеки банку пропонується здійснювати:

для оцінки надійності роботи з клієнтами – фізичними особами та невеликими підприємствами за коефіцієнтом ефективності роботи з клієнтами, при чому необхідно розраховувати його окремо для фізичних осіб та малих підприємств; коефіцієнт запропоновано визначати як співвідношення проблемних клієнтів – фізичних осіб (малих підприємств) та загальної кількості постійних клієнтів – фізичних осіб (малих підприємств).

для оцінки надійності інших контрагентів (крупних підприємств, партнерів, інвесторів тощо) окремо за кожним представником на основі обраних критеріїв, наприклад: іміджу, фінансової стабільності, тенденції розвитку, економічного потенціалу, кредитоспроможності, досвіду роботи на ринку, репутації. В залежності від специфіки контрагента перелік критеріїв може змінюватись.

Запропоновані підходи щодо системи оцінок складових безпеки банку дозволять кожному банку визначити свої слабкі внутрішні сторони та позбавитись їх. Розроблені методичні підходи є привабливими тим, що сукупність часткових показників кожен банк може змінювати в залежності від специфіки своєї діяльності та наявності інформації для аналізу.

Використовуючи запропоновані методичні підходи, було визначено результативність управління безпекою банку-репрезентанту другого кластера та її складових. Визначення результативності управління безпекою одного банку-репрезентанту за складовими наведено в табл. 4.

Як видно з табл. 4, банк-репрезентант, що досліджувався, мав тенденцію до збільшення своєї безпеки, про що свідчить зростання показника результативності управління, який на 01.01.2012 р. досяг рівня безпеки 0,668.

Процес функціонування механізму управління безпекою банку не можна розглядати окремо від механізмів, що забезпечують управління банком у цілому, а саме – механізм стратегічного управління.

На основі аналізу наукових робіт із формування стратегій банку та аналізу управління його безпекою, дослідження стану безпеки та розробленого методичного підходу до оцінки результативності управління безпекою банку й оцінки її складових доведено, що вибір стратегії управління безпекою банку повинен

ґрунтуватися на оцінці її рівня та визначенні пріоритетності загроз, оскільки лише чітке усвідомлення власних можливостей і ймовірних загроз діяльності дозволить прийняти ефективні управлінські рішення за допомогою механізму управління.

Таблиця 4

Результативність управління безпекою банку-репрезентанту та її складових

Складові безпеки	Результативність управління безпекою банку-репрезентанту та її складових по роках			
	2008	2009	2010	2011
Фінансова	0,209	0,365	0,492	0,389
Інформаційна	0,445	0,645	0,94	0,966
Техніко-технологічна	0,298	0,299	0,537	0,543
Інтелектуально-кадрова	0,326	0,360	0,529	0,663
Силова	0,402	0,721	0,909	0,942
Нормативно-правова	0,918	0,556	0,518	0,468
Ринкова	0,659	0,768	0,950	0,794
Інтерфейсна	0,371	0,762	0,844	0,905
Результативність управління безпекою банку	0,384	0,493	0,668	0,668

Залежно від результативності управління безпекою банку та результатів оцінки пріоритетності загроз, запропоновано чотири види стратегій управління безпекою банку.

1. Стратегія пасивного захисту, яка передбачає низький або середній рівень результативності управління безпекою банку та значну кількість зовнішніх загроз, від яких банк не може захиститися самостійно і має пріоритетну орієнтацію на захист з боку держави в особі правоохоронних і судових органів.

2. Стратегія активного захисту, яка передбачає високий рівень результативності управління безпекою банку, повне забезпечення своєї діяльності усіма видами ресурсів та наявність значної кількості зовнішніх загроз.

3. Стратегія внутрішнього зростання, яка передбачає низький або середній рівень результативності управління безпекою банку та недостатній обсяг ресурсів для забезпечення ефективної діяльності банку та його безпеки й значну кількість внутрішніх загроз.

4. Стратегія адекватної відповіді, яка передбачає високий рівень результативності управління безпекою банку, високу конкурентоспроможність та незначні внутрішні загрози.

Спираючись на проведений аналіз стану безпеки банку-репрезентанту та визначені пріоритетні загрози, запропоновано дотримуватися стратегії адекватної відповіді, оскільки рівень безпеки є достатньо високий, а більшість пріоритетних загроз мають внутрішній характер.

Результатом проведеного дослідження є механізм управління, який є однією з умов ефективної реалізації стратегії безпеки банку та його функціонування в цілому, основна відмінність запропонованого механізму полягає в тому, що він дозволяє приймати управлінські рішення на основі визначення основних стратегічних цілей, керуючись результатами аналізу стану безпеки банку та визначенням пріоритетності загроз.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання, що полягає в розробці теоретичного та методичного забезпечення з удосконалення механізму управління безпекою банку. За результатами дисертаційного дослідження зроблені такі висновки.

1. У результаті комплексного аналізу понятійно-категоріального апарату безпеки банку уточнено зміст понять «безпека банку», «економічна безпека банку» та «фінансова безпека банку»:

безпека банку – це стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечуються реалізація та захист інтересів та цілей банку при відсутності загроз і небезпек;

фінансова безпека банку – це стан ефективного використання ресурсів банку, який відображається в найкращих показниках прибутковості та рентабельності, якості управління та достатності капіталу, для досягнення максимально можливої платоспроможності, стійкості, ліквідності банку та захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз;

економічна безпека банку – це інтегральне поняття, яке визначається як стан, за якого при найбільш ефективному використанні матеріальних, інтелектуальних та фінансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист фінансового та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих факторів, а також здатність своєчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку банківських послуг, зумовлену відповідністю потенціалу й організаційної структури банку його стратегічним цілям і завданням.

Уточнені поняття запропоновано розглядати як взаємопов'язані, що враховують захист інтересів банку від будь-яких дестабілізуючих факторів, стабільність функціонування та ефективність використання ресурсів, конкурентні переваги та прогресивний розвиток, що, у свою чергу, дозволяє поглибити визначення змісту механізму управління безпекою банку та пропозицій його удосконалення для практичної реалізації.

2. Визначено економічний зміст поняття механізму управління безпекою банку та розширено його основні елементи, до яких віднесено: функції, систему державного нормативно-правового регулювання безпеки банку, принципи, фінансові інтереси, цілі та завдання, фінансові інструменти, забезпечення, методи управління, критерії оцінки безпеки банку та результативність управління, модель оцінки пріоритетності загроз, урахування запропонованих елементів механізму управління безпекою банку, що у практичній діяльності забезпечить об'єктивне визначення негативних явищ, які потребують першочергової підтримки, та дозволить визначити необхідну стратегію його безпеки.

3. Обґрунтовано теоретико-методичне забезпечення реалізації механізму управління безпекою банку шляхом формування і запровадження функціонального підрозділу, який формується зі співробітників із визначеними компетенціями та стороннім консультантом, який виконує чітко визначені завдання з формування стратегії безпеки. Діяльність підрозділу спрямована на розробку стратегії

управління безпекою банку, що базується на результатах оцінки стану її складових. Як основні запропоновано стратегії активного захисту, пасивного захисту, внутрішнього зростання та адекватної відповіді, що дозволить визначити основні напрями розвитку безпеки банків України.

4. Діагностовано та виявлено основні проблеми безпеки банківської системи України та встановлено порядок пріоритетності їх вирішення на основі запропонованих заходів забезпечення безпеки банків. Визначено, що суттєвою методичною проблемою оцінки та діагностики рівня безпеки банку є відсутність методичних підходів, які б враховували всі складові економічної безпеки.

Використовуючи існуючі методичні підходи до оцінки безпеки банку, проведено діагностику та визначено стан і результати управління безпеки банків України на основі методів таксономії, кластерного аналізу та розрахунку динамічного індикатора, результати яких свідчать про низький рівень безпеки банків України, який при реалізації основних загроз, що на неї впливають, можуть втратити свої ринкові позиції і погіршити безпеку.

Сформовано інформаційно-аналітичне забезпечення до обґрунтування вибору пріоритетності загроз безпеці банку, які, на відміну від існуючих, класифіковані на основі запропонованих складових безпеки банку, що дозволяє врахувати їх при формуванні першочергових управлінських рішень та визначенні конкретних заходів з їх захисту й усунення.

5. Подано удосконалений методичний підхід до оцінювання результативності управління безпекою банку, головною перевагою якого є гнучкість при виборі складових та часткових показників за кожною складовою, що дозволить кожному банку самостійно формувати сукупність показників, враховуючи особливості своєї роботи. Показник результативності управління безпекою банку запропоновано розраховувати як суму інтегральних показників за кожною складовою безпеки з урахуванням їх вагомості.

6. Розроблено методичні підходи до оцінки стану складових безпеки банку, які базуються на удосконаленій системі часткових показників за кожною з запропонованих складових, до яких було віднесено фінансову, інтелектуально-кадрову, інформаційну, техніко-технологічну, нормативно-правову, силову, ринкову та інтерфейсну складові, що дозволяє врахувати фінансово-економічну сутність всіх аспектів безпеки банку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у монографії

1. Губарева І. О. Шляхи удосконалення оцінки фінансової стійкості банку / І. О. Губарева, О. М. Штаєр // Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія; за заг. ред. к. е. н., доц. Колодізева О. М. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – С. 253–269. (*Особистий внесок полягає у розробці методичного підходу до оцінки фінансової складової безпеки банку*).

Статті у наукових фахових виданнях

1. Колодізев О. М. Теоретичні аспекти формування стратегічної групи при виборі моделі стратегічного управління банком / О. М. Колодізев, О. М. Штаєр

// Банківська справа. – 2009. – №1(85). – С. 3–14 (*Особистий внесок здобувача полягає в узагальненні сучасних моделей стратегічного управління та формуванні функціонального підрозділу, діяльність якого спрямована на формування стратегій управління безпекою банку*).

2. Губарева І. О. Визначення сукупності показників для оцінювання стану економічної безпеки банку / І. О. Губарева, О. М. Штаєр // Проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 66–76 (*Особистий внесок здобувача полягає у формуванні методичних підходів до оцінки складових безпеки банку та формуванні часткових показників за кожною складовою*).

3. Губарева І. О. Механізм управління економічної безпекою банку / І. О. Губарева, О. М. Штаєр // Бизнес Информ. – 2011. – №2.– Т.1' (394). – С. 128–130 (*Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні елементів механізму управління безпекою банку*).

4. Штаєр О. М. Оцінка рівня економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Управління розвитком : збірник наукових статей. – Х. : ХНЕУ, 2011. – №5(102). – С. 21–23.

5. Штаєр О. М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2011. – №2 (11). – С. 263–271.

6. Штаєр О. М. Теоретичні основи формування механізму управління економічною безпекою банку / О. М. Штаєр // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – №55 – С. 174–181.

7. Колодізєв О. М. Формування універсальної системи оцінки економічної безпеки банку / О. М. Колодізєв, О. М. Штаєр // Проблеми економіки. – 2011. – № 2. – С. 67–75 (*Особистий внесок здобувача полягає в проведенні аналізу та визначенні особливостей методичних підходів до комплексного оцінювання безпеки банку, формуванні переліку показників оцінки безпеки банку та запропоновано методичний підхід до оцінювання результативності управління безпекою банку*).

8. Штаєр О. М. Стратегічне управління економічною безпекою банку / О. М. Штаєр // Економіка Криму. – 2011. – №3. – С. 68–73.

9. Штаєр О. М. Обґрунтування пріоритетності загроз економічної безпеки банку // О. М. Штаєр / Вісник економіки транспорту і промисловості : збірник науково-практичних статей. – Харків : УДАЗТ, 2012. – №39. – С. 99–103 (*Опубліковано за результатами роботи V міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна та економічна безпека (INFECO-2012)» (Харків, квітень 2012)*).

Матеріали наукових конференцій

1. Штаєр О. М. Організація моніторингу економічної безпеки регіона / О. М. Штаєр // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 3 грудня 2008 р.). – Х. : ХНЕУ, 2008. – С. 114–116.

2. Штаєр О. М. Класифікація загроз економічній безпеці банку / О. М. Штаєр // Управління фінансами в умовах вступу до СОТ : збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 15 жовтня 2009 р.). – Х. : ХНЕУ, 2009. – С.172–175.

3. Штаєр О. М. Визначення поняття економічної безпеки банку / О.М. Штаєр // Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України : матеріали XII Всеукраїнської наук.-практичної конф. студентів, аспірантів та молодих учених (м. Севастополь, 14-17 жовтня 2009). – Севастополь : Вид. СевНТУ, 2009. – С. 154–156.

4. Штаєр О. М. Проблеми управління економічною безпекою банку / О. М. Штаєр // Антикризові аспекти регулювання економіки : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 2-4 грудня 2010 р.) – Х. : ФОП Павленко О. Г., ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 101–103.

5. Штаєр О. М. Аналіз економічної безпеки банків / О. М. Штаєр // Наукове забезпечення процесів реформування соціально-економічних відносин в умовах глобалізації : матеріали V науково-практичної конференції (м. Сімферополь, 29-30 квітня 2011 р.). – Сімферополь : ВіТроПринт, 2011. – Т.1. – С. 160–163.

АНОТАЦІЯ

Штаєр О. М. Удосконалення механізму управління безпекою банку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет, Харків, 2013.

У роботі уточнено сутність понять «безпека банку», «економічна безпека банку» та «фінансова безпека банку», розроблено і запропоновано конкретні пропозиції з удосконалення механізму управління безпекою банку та стратегії її управління. Визначено основні складові безпеки банку, до яких було віднесено: фінансову, інформаційну, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, силову, нормативно-правову, ринкову, інтерфейсну – що дозволило сформуванню теоретичну основу для оцінювання стану безпеки банку й результативності її управління та врахувати всі складові ефективної діяльності банку. Представлено процес реалізації механізму управління безпеки банку, який дозволив обґрунтувати доцільність формування стратегії безпеки банку через обов'язковий аналіз загроз, конкретизацію рівня їх пріоритетності та ступеня впливу. Виявлено основні проблеми безпеки банківської системи України та встановлено порядок пріоритетності їх вирішення на основі запропонованих заходів забезпечення безпеки банку. Розроблено методичні підходи до аналізу стану безпеки банку й результативності її управління та оцінки складових безпеки, а також визначення пріоритетності загроз. Розроблено рекомендації щодо вибору стратегії управління безпекою банку.

Результатом дисертаційної роботи є удосконалений механізм управління безпекою банку з рекомендаціями до його застосування, апробований в банках.

Ключові слова: безпека банку, фінансова безпека банку, механізм управління безпекою банку, результативність управління безпекою банку, складові безпеки банку, стратегія управління безпекою банку.

АННОТАЦИЯ

Штаер О.М. Совершенствование механизма управления безопасностью банка. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2013.

В работе уточнена суть понятий «безопасность банка», «экономическая безопасность банка» и «финансовая безопасность банка», разработаны и предложены конкретные предложения по совершенствованию механизма управления безопасностью банка и стратегии ее управления. Определены основные составляющие безопасности банка, к которым было отнесено: финансовую, информационную, интеллектуально-кадровую, технико-технологическую, силовую, нормативно-правовую, рыночную, интерфейсную – что позволило сформировать теоретическую основу для общей оценки уровня безопасности банка и результативности ее управления и учесть все составляющие эффективной деятельности банка.

Предложены и теоретически обоснованы составляющие механизма управления безопасностью банка, к которым отнесены: объекты и субъекты управления, финансовые интересы, цели и задачи управления, функции, принципы, обеспечение и методы управления, а также модель оценки приоритетности угроз и оценивание результативности управления. Представлен процесс функционирования механизма управления безопасностью банка, который позволил обосновать целесообразность формирования стратегии безопасности банка при обязательном анализе угроз, конкретизацию уровня их приоритетности и степени влияния.

Выявлены основные проблемы безопасности банковской системы Украины и установлен порядок приоритетности их решения на основе предложенных мер безопасности банка. Определено, что существенной методической проблемой оценки и диагностики уровня безопасности банка является отсутствие методических подходов, которые бы учитывали все составляющие экономической безопасности. Используя существующие методические подходы к оценке безопасности банка, проведен анализ состояния и результатов управления безопасностью банков, по результатам которого можно сделать вывод об их низком уровне.

В работе предложен методический подход к обоснованию приоритетности угроз по каждой составляющей безопасности банка и предложены основные меры их защиты и нейтрализации для повышения эффективности механизма управления безопасностью банка.

Предложены количественные и качественные методы анализа состояния безопасности банка и результативности ее управления на основании использования оценок составляющих безопасности. Оценка состояния безопасности банка представляет собой сумму интегральных показателей по каждой составляющей безопасности. Поэтому были разработаны методические подходы к оценке каждой составляющей и определению их интегральных оценок, также сформированы совокупность частных показателей, которые используются для расчета каждой

составляющей. Предложенная система оценок составляющих безопасности банка позволит каждому банку определить свои слабые внутренние стороны и избавиться от них. Эта методика также привлекательна тем, что совокупность показателей каждый банк может менять в зависимости от специфики своей деятельности и наличия информации для анализа.

Результатом диссертационной работы является усовершенствованный механизм управления безопасностью банка с конкретными рекомендациями по его применению. В работе также приведены результаты апробации данной системы в украинских банках.

Ключевые слова: безопасность банка, финансовая безопасность банка, механизм управления безопасностью банка, результативность управления безопасностью банка, составляющие безопасности банка, стратегия управления безопасностью банка.

SUMMARY

Shtayer O.M. Improvement of managerial mechanism of a bank safety. – Manuscript.

The dissertation for the degree of the candidate of science in economics. Speciality 08.00.08 - Money, Finance and Credit. - Kharkiv National University of Economics, Kharkov, 2013.

This work clarified the essence of concepts «bank safety», «economic bank safety» and «financial bank safety», developed and offered specific suggestions on improvement of managerial mechanism of a bank safety and its management strategy. Specified the main components of the bank safety, which was classified as: financial, information, intellectual-human, technical and technological, force, regulatory, market and interface. This specification allowed to forming the theoretical basis for evaluating the bank safety and effectiveness of the bank's management and considering all components of the effective operation of the bank.

The implementation of the managerial mechanism of a bank safety that allowed to justify the strategy of the bank through mandatory security threat analysis, specification the level of their priority and degree of influence was presented.

In this work were defined the basic security concerns of Ukraine's banking system and installed the order of priority of their decision on the basis of the proposed safety measures the bank. The methodical approaches to the analysis of bank safety and effectiveness of its management, to evaluation components of safety and prioritize threats were developed in this work. Also recommendations for choosing a strategy of safety management of the bank were developed.

The main result of the research is the improved managerial mechanism of a bank safety with recommendations for its use tested in banks.

Keywords: bank safety, financial bank safety, managerial mechanism of a bank safety, performance safety management bank, components of bank safety, strategy safety management of the bank.

ШТАЄР ОКСАНА МИХАЙЛІВНА

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ БАНКУ

Спеціальність 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 26.02.2013 р. Формат 60×90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 35

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 №507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4. Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96